

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
ADQUISICIONS SINGULARS

Els Jocs Florals de 1952

Documents testimonials

Ara fa uns mesos, l'Institut Cervantes de Tolosa, a través del seu director, Domingo García Cañedo, va oferir en donació a la Biblioteca de Catalunya una col·lecció de documents, manuscrits i impresos, relatius als Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Tolosa el 1952, que havien estat aplegats pel llibreter català Josep Salvador, resident en aquella ciutat.

Josep Salvador, de qui, en homenatge, hi havia anunciada una taula rodona a l'Institut Cervantes per al dia 22 d'abril d'aquest any 2009¹ que comptava amb la intervenció de la seva filla Marguerite, va néixer a Palafrugell el 1908 i va morir a Tolosa el 1974. Exiliat a Tolosa, creà amb Antonio Soriano, vell amic seu de l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, el Centro de Estudios Económicos Toulouse-Barcelona, una mena d'ateneu, i fundà -com destaca l'Institut Cervantes, dades del qual reproduïm-, amb altres exiliats, la Librairie des Éditions Espagnoles (1946-1973) en el núm. 1 del boulevard d'Arcole. Va desenvolupar una admirable labor editorial i de difusió de la cultura, que va tenir continuïtat amb la tasca del seu amic Antonio Soriano (Sogorb 1913 - París 2005) i la seva Librairie Espagnole de París. Esperantista, linotipista de *La Dépêche du Midi*, però sobretot llibreter, Josep Salvador fou un exiliat culturalment actiu². Entre les seves activitats, cal recordar que fou un dels membres de la Comissió Organitzadora dels Jocs Florals de 1952, que tingué com a presidents Maurice Rouy i Joan Álvarez de Lara.

¹ Vegeu-ne la notícia, entre d'altres, a: http://www.cervantes.es/.../dia_libro_rbic_2009.htm

² En el IV Congreso Internacional *El exilio republicano de 1939 y la segunda generación*. (Bellaterra, 15 a 19 de diciembre de 2009), Javier Campillo (Institut Cervantes de Toulouse) tractà el dia 17 de "Josep Salvador, librero y editor del exilio en Toulouse". Les imatges que es projectaren poden veure's a: <http://www.google.es/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=2&ved=0CAsQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.slideshare.net%2Fjcampillo%2Fjosep-salvador-y-la-librairie-des-editions-espagnoles-de-toulouse&ret=j&q=josep+salvador+toulouse&ei=IdRmS7b0DMm04gb-odXVBg&usg=AFQjCNGqC3yxnMH03DGw57JmixhiQbSeqw>

La Biblioteca de Catalunya agraeix a l'Institut Cervantes la generositat mostrada amb la donació, que es produeix precisament quan se celebra el 150 aniversari de la restauració dels Jocs Florals de Barcelona.

Ens situem al març del 1859. Rere una sèrie de temptatives no prou reeixides i rere la gestió plural d'homes de la Renaixença -Antoni de Bofarull, Víctor Balaguer, Manuel Milà i Fontanals, Joan Cortada, Joaquim Rubió i Ors, Josep Lluís Pons i Gallarza i Miquel Victorià Amer-, l'Ajuntament de Barcelona accedeix a ser el patró de la restauració d'uns Jocs que havien tingut un passat força esplendorós d'ençà de la seva institució a la Tolosa de l'any 1324 i de la seva instauració al consistori de Barcelona el 1393, sota el regnat de Joan I i fins a la interrupció esdevinguda a les darreries del segle XV. L'objectiu dels promotors de la restauració era contribuir a "restaurar i conservar més pura la llengua catalana" i a estimular "la joventut estudiosa a cultivar la literatura i llengua catalanes, per a evitar l'abandó d'una i altra i fer un bé a la literatura general".

Del 1859 endavant no sempre la continuïtat d'aquest certamen literari anual ha estat garantida ni en el temps ni en l'espai; les vicissituds polítiques i culturals hi han deixat la seva empremta. La seva evolució es concretà en etapes delimitades i en períodes en què no es convocà, fos en el transcurs d'alguna situació conflictiva, fos durant la guerra civil, per bé que del 1936 al 1958 un petit grup d'escriptors catalans es reunís d'una manera privada cada primer diumenge de maig en alguna casa particular diferent cada any per tal de rememorar l'efemèride. A partir del 1941, i a proposta de la Comunitat Catalana de la República Argentina, acolliren els Jocs amb el nom de Jocs Florals de la Llengua Catalana altres indrets, fidels, però, a la seva essència. El primer certamen a l'exili se celebrà a Buenos Aires. La convocatòria, signada pels mantenidors amb Jaume Pahissa com a president, oferia bàsicament els premis ordinaris i els extraordinaris tradicionals: la Copa artística, el premi Fastenrath -aquell any dedicat a una obra dramàtica- i el premi Concepció Rabell a un llibre de prosa literària. A partir d'aquest, els primers se celebraren a capitals de l'Amèrica llatina, i els següents a ciutats d'Europa i els Estats Units. Barcelona ha mantingut de manera continuada els Jocs des del 1978.

Els Jocs se servien d'uns ressorts determinats que cercaven en la creativitat i en certs models de llengua la plasmació d'unes idees, d'unes emocions, d'una intencionalitat o, simplement, un contrapunt, de vegades titubejant, a una carrera intel·lectual. Al llarg dels anys, la llengua, l'amplitud de gèneres i temes, les ideologies, les repercussions polítiques i la sincronia amb el cos social han merescut opinions variades, fins i tot controvertides i contraposades. El mateix es podria dir dels objectius que els han orientat després que el 1859 els mantenidors s'adrecessin als poetes "de totes les

províncies a on nostra llengua és coneguda o parlada”, i després que Milà, referint-se al català, escrivís que “amb entusiasme barrejat d’un poc de tristesa, li donam aquí, a aquesta llengua, una festa, un filial record, li guardam almenys un refugi.” I també es podria dir el mateix, més acusat encara, en deixar els Jocs de ser motor de la Renaixença i de la literatura catalana.

A mig camí entre el 1859 i ara, justament quan fa 75 anys, Pompeu Fabra deia textualment en el discurs inaugural com a president dels Jocs Florals de Barcelona del 1934, any LXXVI de la seva restauració, que, encara que l’obra sistemàtica i de depuració del català s’hagués acomplert fora dels Jocs, “... aquells homes de lletres que restablien els Jocs Florals obrien el camí que havia de portar-nos, un dia, a veure això: el català declarat llengua oficial de Catalunya”. I afegia més endavant: “I és gràcies a la instauració dels Jocs Florals que el nombre escassíssim dels conreadors de la llengua catalana veié augmentar-se i s’assegurà la continuïtat del seu conreu...”, per acabar destacant la labor d’un Bofarull, un Blanch, un Milà, i, sobretot, d’un Aguiló, com a filòlegs i gramàtics. Precisament, Aguiló, aleshores bibliotecari de la Universitat de València, promouria un certamen literari a València el mateix 1859. En aquella ocasió fou premiat Teodor Llorente en poesia.

Els Jocs Florals de 1952, any XCIV de la seva restauració, responen a l’etapa d’exili. Aquell any se celebraren a Tolosa, la capital del Llenguadoc, seu històrica dels primers Jocs, a les darreries de l’any i al Palau de Belles Arts -Palais des Beaux-Arts-, amb el cinquantenari de la mort de Jacint Verdaguer com a rerefons. No era la primera vegada que se celebraven en el país veí (Montpeller, el 1946; París el 1948 i Perpinyà el 1950).

El cartell indicava que “tots els treballs, escrits en lletra clara i llegidora, en pref[er]ència en triple exemplar mecanografiat, han d’èsser tramesos al Secretari del Consistori, Sr. A. Serra-Baldó, al domicili de la Comissió Organitzadora, 1, boulevard d’Arcole, Toulouse (Haute-Garonne), France, *abans de la mitjanit del dia 31 d’octubre* de 1952, juntament amb un plec clos que contingui en [sic] nom i l’adreça de l’autor i dugui damunt escrits el títol i el lema de la composició.” L’adreça on havien d’enviar els participants les seves obres era, doncs, la de la llibreria de Josep Salvador.

D’acord amb la convocatòria, es podia optar als premis ordinaris, als extraordinaris, als oferts per entitats o particulars, als instituïts per commemorar i estrènyer els lligams culturals hispano-occitans, als reservats als escriptors rossellonesos, als premis musicals, i a algun altre més. En foren mantenidors el metge i catedràtic Jesús M. Bellido, resident a Tolosa en aquells moments, com a president -que morí el 12 de juliol anterior a la celebració-, Josep-Sebastià Pons, Josep Carner, Ventura Gassol, Ismael

Girard, Lluís Nicolau d'Olwer, Josep Salvat i Alfons Serra-Baldó, que actuà com a secretari.

El 7 de desembre fou el dia. L'acte es desenvolupà d'acord amb el programa publicat *-Jocs Florals de la Llengua Catalana. Any XCIC de la seva restauració*. Tolosa del Llenguadoc, Palau de Belles Arts, 7 de desembre de 1952. L'obertura de l'acte aniria a càrrec de l'alcalde de Tolosa; el discurs inaugural, de Ventura Gassol, tot i que, per malaltia, no ho pogué fer i fou substituït per Lluís Nicolau d'Olwer, que actuà de president accidental; la lectura de la memòria, d'Alfons Serra-Baldó. A continuació havia de designar-se el poeta guanyador de la Flor natural, havia de fer l'entrada la reina de la festa i la seva cort d'amor, s'havia de llegir el veredict i les lectures premiades; es faria l'audició del premi Déodat de Sévèrac, i Josep-Sebastià Pons havia de pronunciar el discurs de gràcies. Ocupaven el Comitè d'Honor com a presidents el ministre d'educació nacional de França, André Marie; l'alcalde de Tolosa, Raymond Badiou; el president de la Generalitat de Catalunya, Josep Irla, i el doctor *honoris causa* per la Universitat de Montpeller, mestre Pau Casals. En foren membres, entre d'altres, François Mauriac, Josep Puig i Cadafalch, August Pi i Sunyer, Jean Sarrailh, Pere Bosch Gimpera, Marcel Bataillon, Josep Xirau, Frederi Mistral, Josep Tarradellas, Carles Pi i Sunyer...

Aquell any es reberen tres-cents deu treballs, cent noranta-quatre dels quals eren poesies o reculls de poemes; sis, novel·les; catorze, contes i reculls de contes; catorze, narracions; vint-i-dos, obres de teatre; vint-i-quatre, assaigs; tres, traduccions, i trenta-tres, composicions musicals, segons que diu la bibliografia, d'alta qualitat. En donen notícia específica Rafael Tasis a *Els Jocs Florals de Barcelona en l'evolució del pensament de Catalunya (1859-1958)*³ i Josep Faulí a *Els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili (1941-1977)*⁴, que inclou la llista dels autors guardonats i els premis. Reberen els premis ordinaris Joan Barat, Edmon Brazès i Albert Manent.

El fons ofert, conservat fins ara per la filla del llibreter, Marguerite Salvador-Aflallo, consta de cent quaranta textos dels que s'hi presentaren, gairebé, doncs, la meitat: manuscrits i mecanoscrits de poemes i reculls de poemes, narracions en prosa, obres teatrals i partitures procedents de Catalunya, València, Madrid, i també dels països on havien arribat els catalans en exili, ben evidentment del país d'acollida dels Jocs d'aquell any 1952, però també d'Andorra, de Mèxic, de Brasil, dels Estats Units

³ Barcelona: Diputació de Barcelona, 1997, p. 500-503.

⁴ Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002. (Biblioteca Serra d'Or; 282), p. 69-72 i 188-191.

d'Amèrica, d'Argentina... S'hi afegeix material de caire administratiu o propagandístic i digital.

Alguns autors es presentaren amb més d'una obra i a més d'un guardó. D'alguns textos, n'hi ha més d'una còpia. Els textos són manuscrits, mecanografiats, o còpies de paper carbó de textos mecanografiats o manuscrits, de vegades amb esmenes manuscrites. Les partitures són impreses, manuscrites amb el text mecanografiat o còpies de paper carbó de manuscrits. Els originals duen el número d'ordre d'arribada. El lema i les pliques conservades contribueixen a la identificació d'algun creador...

Entre els autors que s'hi presentaren, i dels qui tenim ara l'obra presentada, n'hi ha de reconeguts com és ara Palmira Jaquetti, Carles Sindreu, Ramon Xuriguera, Rafael Tasis, Jordi-Pere Cerdà o Jaume Vidal Alcover. Tenim obra premiada, com a guanyadors a títol individual o *ex aequo*, de:

Josep M. Prous: *Llar Catalana de Marsella*

Pere Verdager: *Joan Amade*

J. Villalon: *Pere d'Aragó*

Palmira Jaquetti: *Casal Català d'Asunción*

Gràcia B. de Llorens: *Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat*

Carles Sindreu: *Pere Maspons i Camarasa*

Àngel Ferran: *Llar de germanor catalana de Tolosa*

Miquel Ferrer: *Rovira i Virgili*

Joan Molas: *Ramon Aramon i Sans*

Elisabeth Oliveres: *Ginesta d'Or*

Rafael Tasis: *Dr. Trueta*

Ramon Xuriguera: *Alfons Maseres*

Jordi-Pere Cerdà: *Pere Talrich, i*

Tomás Querol: *Ignasi Iglesias.*

També n'hi ha d'autors guardonats amb un accèssit:

Xavier Casp: *Viola*

Marian Ruiz: *Viola*

Ramon Muntanyola: *Englantina*

Núria Ripoll: *Llar de germanor catalana de Tolosa*

Josep Serra i Janer: *Englantina*

Joan Sallarès: *Flor natural, i*

Manuel Company: *Pompeu Fabra.*

Amb aquesta donació la BC incrementa la documentació sobre els Jocs Florals. Els Jocs Florals són presents en els fons de la Biblioteca de Catalunya dins de la seva concreció, com a tals, i inclosos en la diacronia dels fets que en determinaren la seva instauració: l'estat d'una llengua en dificultats i la consciència d'una renaixença. I ho són no només a través de la bibliografia específica, sinó, de manera directa, amb manuscrits, arxius personals, correspondència i obra impresa dels presidents, els mantenidors, els adjunts i els participants. Hi trobem noms com els d'Antoni de Bofarull, Manuel Milà i Fontanals, Marià Aguiló, Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà, en les primeres etapes; els de Josep Carner, Joan Maragall o Josep M. de Sagarra, en les posteriors; i els d'Olga Xirinacs, Jordi Pàmias, Joan Margarit, Àlex Susanna, Hèctor Bofill o Sebastià Alzamora, en les més recents. I també de manera no tan directa, en fons que aporten notícies o peces bibliogràfiques o documentals sobre el tema... com és ara el fons de Francesc Ubach i Vinyeta, Francesc Matheu, Jaume Bofill i Mates, Josep Carner, Josep Trueta, Xavier Benguerel...

Aquestes notes volen només donar notícia de la donació, donació que, sens dubte, aportarà dades valuoses sobre els artífexs que participaren en els Jocs des de qualsevol perspectiva des d'on s'emmirallin. De moment, remetem als catàlegs de la institució i a l'inventari de la donació, redactat sota la supervisió de la Sra. Anna Gudayol, cap de la Secció de Manuscrits⁵.

Joana Escobedo
Directora de la Unitat Bibliogràfica
Biblioteca de Catalunya

Barcelona, desembre de 2009

⁵ La documentació, sigui la que sigui, és fàcilment recuperable amb les vies de cerca que permeten inventaris, catalogacions i xarxes telemàtiques. Per a una informació més concreta, consulteu "Les col·leccions i fons de la BC" a la pàgina web de la Biblioteca -<http://www.bnc.cat>-, i el catàleg en línia -<http://cataleg.bnc.cat>.

Il·lustracions

1. Invitació a l'acte.
2. Sobre en què Carles Sindreu adreça el seu escrit al Boulevard d'Arcole.
3. Jaume Vidal i Alcover. *El dolor de cada dia*.
4. Jaume Vidal i Alcover. *El dolor de cada dia*.
5. *L'Arc de Barà*, amb lletra d'Àngel Guimerà.
6. Jordi-Pere Cerdà. *Angeleta. comèdia en dos actes*.
7. Tarja de comunicació dels premis.



VOUS ÊTES PRIÉ DE BIEN VOULOIR HONORER DE VOTRE
PRESENCE LA XCIV FÊTE SOLENNELLE DES

JEUX FLORAUX DE LA LANGUE CATALANE

QUI AURA LIEU
DIMANCHE 7 DECEMBRE
A 15 HEURES AU

PALAIS DES BEAUX-ARTS



TOULOUSE 1952

QUAI DE LA DAURADE

91

Sr. Dn. A. Serra Baldó
Secretari del Consistori dels
"JOCES FLORALS DE LA LENGUA
CATALANA"

1, Boulevard d'ARCOLE
TOULOUSE

ORIGINAL

optant al PREMI

Pere Morponf. Camarasa

JAUME VIDAL ALCOVER

Nat a Manacor (Mallorca), resident a Palma de Mallorca, carrer de Brondo, nº 8.

cal que t'aturis, ballari de les paraules,
a davant el dolor de cada dia.

El sol és inconstant i l'hera verda
si sonà als teus rellotges -aona encara-
passa o va i ve, de fuites a raterns,
que entre el temps les paraules s'agiten i s'allarguen
i pels teus versos corren vents que són alens.
I és que tu vius i vius al món i amb les finestres obertes,

EL DOLOR DE CADA DIA

a la cambra d'aucells i paperencs,
quan es té ànima
no es pot estiuajar als recors del cos.

No es pot estiuajar. Vina, poeta,
deixa't portar de l'home que amagues, empegue't, ofegues
pels recons més obscurs,
pels recons apagats, que cal encendre,
que cal que encenguis i en ta veu alocis, passegis
entre totes les sales enjolades,
per damunt les rialles, primaveres,
flors d'ametller, perfums, oratges, ressinyols...,
vina, poeta, avui i sempre, canta
entre tots el dolor de cada dia.

carrers de cases que no muden els llençols -i tu m'entens-,
ARA cal que t'aturis, tu, poeta, que ploren,
que declines la vida, com si fos que ploren,
una paraula grega que no entens, legua de Virgili,
cal que t'aturis, ballarí de les paraules,
a davant el dolor de cada dia.

gent que tu en dius "els pobres", així, sense
El sol és inconstant i l'hora verda
si sonà als teus rellotges -sona encara-
passa o va i ve, de fuites a retorns,
que entre el temps les paraules s'agiten i s'allarguen
i pels teus versos corren vents que són alens.
I és que tu vius i vius al món i amb les finestres obertes,
per on, ala de sang, se't veu plorar
a la cambra d'aucells i papallones,
perquè quan es té ànima
no es pot estiuejar als recers del cos.

Ja ho veus: al món en vius, a la ciutat en vius també hi
No es pot estiuejar. Vina, poeta, viuen els pobres
deixa't portar de l'home que amagues, empegueit, ofegues
pels recons més obscurs,
pels recons apagats, que cal encendre,
que cal que encenguis i en ta veu alcis, passegis
entre totes les sales enjoiades,
per damunt les rialles, primaveres,
flors d'ametller, perfums, oratges, rossinyols...,
vina, poeta, avui i sempre, canta
entre tots el dolor de cada dia.

"L'Arc de Barà" - Sardana per a cor mixte.

Lletra d'Angel Guimerà
Lema:
Torn de Glòria

Temps de Sardana

Sopranos i
Contralts

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

f - enèrgic

Tenors I i
II

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

f - enèrgic
TOTS I és cert,

Baritons i
Baixos

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

f - enèrgic

sublim ar-ca-da, que es-men-tes la for-tu-na d'a-que-elles
decidit decidit decidit
aus qu'amb re-vo-les

S
A

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

ori - nen l'am-ple mon?

co-bri-ren l'am-ple mon?

amb ànima

I és cert

que la tem-pes-ta

no es - ca

T

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

nen l'am-ple mon - l'am-ple mon

l'am-ple mon la la la la

f cert

la la la la la la la la

B
B

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

pa-ràta nu - na,

TOTS que aus sa tro-nau-ta co - le - ra

pp - cresc.

ja mai ven-cut ja-mai ven-cut en-cor-ba-riàs ja-mai ven-cut

T

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

na - -

pp - cresc.

B
B

Key signature: two flats (Bb, Eb)
Time signature: 4/4

la la la - la

pp - cresc.

JORDI-PERE CERDA

163 1

ANGELETA

Comédia en dos actes



Dibuixos d'Enric BORDES

TRAMUNTANA



ELS MANTENEDORS DELS
JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA

DE 1952

ANY XCIV DE LA SEVA RESTAURACIO

HAN

PREMI

A

PEL SEU TREBALL :

I AIXI HO FAN CONSTAR A TOLOSA DEL LLENGUADOC
EL DIA 7 DE DESEMBRE DE 1952

